

KUROZWEŃCCY herbu PORAJ

Herb Poraj, zwany także Róza i Rózyc, przedstawia w polu czerwonym srebrną pięciolistną różę heraldyczną. Nad hełmem w koronie również taka sama róża. Wg heraldyków herb ten został przyniesiony do Polski z Czech.

Kurozweńki położone 6 km od Staszowa były ośrodkiem kompleksu dóbr, które weszły w posiadanie rodziny Kurozweńckich stosunkowo późno. Kurozweńki otrzymał syn chorążego sandomierskiego Zawiszy z Młynów Dobiesław prawdopodobnie jako posag swojej żony pochodzącej zapewne z rodu Bogoriów, a nieznaney z imienia (prawdopodobnie córki sędziego sandomierskiego Pawła z Bogorii). Ślub odbył się przed 1345r. Wówczas to Dobiesław wystąpił już jako dziedzic Kurozweń w dokumencie erygowania kościoła parafialnego św. Bartłomieja w Staszowie przez biskupa Jana Grota. Kilkanaście lat później podkomorzy krakowski Andrzej z Tęczyna rozgraniczył wieś Staszów należącą do dóbr braci Staszka i Andrzeja Bogoriów od wsi Kurozweńki występującej jako własność Dobiesława, wówczas podkomorzego sandomierskiego. Pozwoliło to Dobiesławowi na przekazanie swej rodowej posiadłości Chodowa najstarszemu synowi Krzesławowi i uczynienia z Kurozweń swej nowej siedziby. Dobiesław stał się odąd sąsiadem Bogoriów i innych znaczących politycznie rodów Odrowążów i Janinów.

KUROZWEŃCKI DOBIESŁAW (zm. 1397) syn Zawiszy z Młynów pochodził wg Długosza z rodu wywodzącego się z Czech herbu Róza, a zawołania Poraj związanego legendą z rodem św. Wojciecha. Małopolska gałąź Rózyców pisząca się z Chodowa, z Kurozweńki i z Młynowa osiadła w ziemi wiślickiej. Należał do osób, które doszły do znaczenia za panowania Kazimierza Wielkiego. Od początku objęcia rządów przez Ludwika Węgierskiego posiadał zaufanie jego i jego matki. Stał się głową stronnictwa andegaweńskiego w Polsce. Dobiesław wraz z synami Krzesławem i Zawiszą prowadził działania mające zapewnić zgodę na sukcesję po Ludwiku jego córek. Po śmierci królowej matki Elżbiety Łokietkówny

wyznaczony został przez Ludwika w skład 4-osobowego kolegium rządzącego Polską w imieniu króla, a pod przewodnictwem Zawiszy z Kurozweńki biskupa krakowskiego. W okresie bezkrólewia był czołową postacią obozu Małopolan realizujących postanowienie o sukcesji andegaweńskiej w Polsce. Sprzeciwiał się objęciu władzy w Polsce przez Zygmunta Luksemburczyka, a następnie ks. austriackiego Wilhelma popierając Władysława Jagiełłę. W 1387r. brał udział z synem Krzesławem w wyprawie na Ruś Halicką, aby ją rewindykować spod panowania węgierskiego. Otrzymał w 1336r. prawo niemieckie dla swej wsi Chodowa, w 1345r. został podstolim krakowskim, w 1350r. podkomorzym sandomierskim, w 1356r. kasztelanem wiślickim, w 1368r. wojewodą krakowskim, a w 1380r. kasztelanem krakowskim. Miał synów Mikołaja archidiakona lubelskiego, Zawiszę i Krzesława oraz córki Dorotę, żonę Mikołaja Strzały i Małgorzatę, żonę Zbigniewa z Oleśnicy.

DOBIESŁAW Z KUROZWEŃKI, Grzybowa, Michałowa, Młodzów, z Szańca i z Zalesia, syn Krzesława z Chodowa i Małgorzaty, podstarości krakowski 1426 i 1432r., burgrabia krakowski 1433r. Po śmierci dziadka Dobiesława kasztelana krakowskiego część Kurozweńki przeszła w jego ręce jako syna zmarłego w 1392r. Krzesława z Chodowa. Dobiesław po raz pierwszy pojawił się jako ich właściciel w 1398r. kiedy procesował się w sądzie sandomierskim z Jakuszem ze Sprowy o wyrządzoną szkodę. Drugą część posiadał kolejny syn Krzesława Mikołaj. Z braćmi Mikołajem i Henrykiem sprzedał w 1393 i 1397r. place w Krakowie miastu, w 1400r. procesował się z bratem Janem i dał ekwację na Kurozweńkach bratu Mikołajowi, w 1403r. oprawił żonie Dzichnie 600 grzywien posagu i wiana na Kurozweńkach, Poniku i Czarnicy, a w 1405r. zabezpieczył posag żonie Wichnie, który to zapis ponowił w 1420r. po skutecznym podziale dóbr z braćmi. Odbił pozew Małgorzaty Trojanowej z Grabowa o Kurozweńki w 1405r., dowiódł w 1420r., że Stawiska i Młyniska po dziadzie i bracie od 40 lat trzymają. Z dzieci jego córka Offka pozwała w 1446r. stryjenkę Mikołajową o 2.000 grzywien skarbu po stryju, w 1450r. proces ten przegrała, w 1466r. była żoną Jana z Birkowa Chrzelowskiego, pozwała synów Krzesława z Kurozweńki o 500 grzywien dochodów z jej dóbr Skąpe, Wola Skępska, Przybradów, Czestków, Kietlina i Łagiewniki, które ojciec ich posiadał, gdy siłą przejął nad nią opiekę prawną. Dobiesław syn Krzesława posiadał także należącą do klucza kurozweńckiego wieś Bardo, Zalesie oraz Grzybów.

MIKOŁAJ Z MICHAŁOWA I KUROZWĘK zwany Białucha kasztelan wojnicki od 1399r., wojewoda sandomierski 1410r., kasztelan krakowski 1430r., starosta sieradzki 1410–1418, starosta krakowski 1418–1431 i 1432r. do śmierci w 1438r., hetman na wojnie z krzyżakami w 1433r., opiekun królestwa w ziemi krakowskiej w 1434r., syn Krzesława kasztelana sandomierskiego i Małgorzaty, wnuk Dobiesława przywódcy panów krakowskich, brat Henryka, Jana i Dobiesława. Wraz ze swym województwem i rodową chorągwią Porajów uczestniczył w wyprawie 1410r. na Grunwald, został powołany do ścisłej rady wojennej, po bitwie został mu nadany zamek w Brodnicy z bogatą zdobyczą. Był jednym z pełnomocników do układów z Zygmuntem Węgierskim w 1411r., zajmował wybitne stanowisko w radzie królewskiej. W 1433r. brał udział w wojnie z krzyżakami dowodząc w zastępstwie Jagiełły pospolitym ruszeniem Małopolski i Wielkopolski oraz zaciężnymi wojskami husyckimi. Podpisał konfederację korczyńską przy królu w 1438r., zmarł między 4 czerwca a 13 października 1438r. W 1393r. razem z braćmi Dobiesławem i Henrykiem sprzedał place w Krakowie rajcom krakowskim. W 1421r. oddał synom Andrzeja z Tenczyna dobra i zamek Tenczyński. Za pośrednictwem krewnych i przyjaciół ugodził się w 1423r. z córką Małgorzatą żoną Mikołaja Kmity z Wiśnicza i wypłacił jej 350 grzywien macierzyzny, a po śmierci swej przyznał do odbioru 600 grzywien na Szydłowie, 100 grzywien na Bronowicach i 500 grzywien na Bardzie, którą to wieś miał prawo wykupić syn jego, gdyby się go doczekał. Nabył w 1435r. Siedlce, Szczukomłoty i Kęblów, w 1438r. Owczary i Kocinę. Po ojcu odziedziczył gniazdo rodowe Kurozweki i Michałów w ziemi sandomierskiej. Posiadał również Drogowle, Karniowice, Kolosy, Kuńczyce koło Michałowa, Łatnice, Skorczów i Skorocice. W 1409r. zapisał braciom Janowi z Góry i Dobiesławowi z Grzybowa Kurozweki z zamkiem zachowując sobie dożywocie i zastrzegając skasowanie darowizny, gdyby doczekał się syna. Kupował także inne dobra, młyny, sołectwa, posiadał 2 kamienice w Krakowie. W 1437r. zapisał bratankowi Krzesławowi z Grzybowa 1/3 część majątku, a 2/3 córce Małgorzacie, żonie Mikołaja Kmity kasztelana przemyskiego. Był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli możnowładztwa małopolskiego I połowy XV w. Większość czasu przebywał w bezpośrednim otoczeniu króla. Cieszył się zaufaniem Jagiełły, Witolda i Zbigniewa Oleśnickiego. Pierwszą jego żoną była Katarzyna Mężykówna (córka Małgorzata), drugą żoną od 1423r. była Katarzyna Melsztyńska córka Spytka Melsztyńskiego, wdowa po Januszu ks. mazowieckim (bezdzielni).

KUROZWĘCKI KRZESŁAW z Grzybowa i Kurozwek zwany Półtorabek (zm. ok. 1459) starosta generalny Wielkopolski, kasztelan lubelski, być może syn Henryka późniejszego plebana w Radomiu, student Akademii Krakowskiej. Od 1436r. podkomorzy sandomierski, w 1438r. kasztelan wiślicki. W tym roku brał udział w wyprawie czeskiej, w 1439r. był delegatem polskim na zjazd książąt śląskich we Wrocławiu. W 1440r. został starostą generalnym Wielkopolski, w 1444r. kasztelanem lubelskim. Otrzymywał od króla liczne zapisy sum dla niego na Radomsku, Szydłowie, Potoku, Pilźnie i Piotrkowie wielokrotnie pożyczając królowi pieniądze. Po śmierci Mikołaja z Michałowa jako główny jego spadkobierca stał się dużym posiadaczem ziemskim. W połowie XV w. był posiadaczem co najmniej 20 wsi i zamku. Żonaty był z Ewą córką Abrahama Czarnego z Goszyc, z którą miał Urszulę, żonę Eustachego ze Sprowy, Annę, żonę Stanisława z Brzezia oraz 6 synów: Piotra, Dobiesława, Stanisława, Krzesława, Jana i Mikołaja. Z nich czterech studiowało na Akademii Krakowskiej.

KUROZWĘCKI PIOTR z Kurozwek zwany Lubelczyk (zm. 1499), marszałek dworu królewskiego, podskarbi koronny, kasztelan sandomierski, najstarszy syn Krzesława kasztelana lubelskiego i Ewy z Goszyc, brat Dobiesława, Stanisława, Krzesława, Mikołaja i Jana z Kurozwek. Po porzuceniu kariery duchownej stał się jednym z filarów tworzącego się stronnictwa królewskiego, pociągając za sobą braci. W 1461r. w okresie walki o obsadę biskupstwa krakowskiego pomiędzy Kazimierzem Jagiellończykiem a Jakubem z Sienna stał się zdecydowanie po stronie króla i wraz z bratem Stanisławem obsadził klucze dóbr biskupa krakowskiego, kunowski i złocski. Brał udział w wojnie 13-letniej odznaczając się przy zdobyciu Chojnic. W latach 1475–1477 był marszałkiem dworu królewskiego i wojskim krakowskim. W 1479r. został podskarbisem koronnym. Wielokrotnie używany był w zagranicznych misjach dyplomatycznych. W 1494r. został kasztelanem sandomierskim, starostą oświęcimskim w latach 1491–1494, a krakowskim w latach 1491–1495. Majątek zwiększał głównie przez eksploatację zastawionych przez Kazimierza Jagiellończyka i Jana Olbrachta dóbr królewskich oraz dochody z ceł i stacji. Posiadał w zastaw miasto i zamek Szydłów (1466–1473), dobra starostwa wieluńskiego (1490r.), Kęty i Oświęcim. W 1464r. dokonał z bratem Mikołajem działu Kurozwek i zastawionego miasta Szydłowa, w 1472r. wykupił Kurozweki z zamkiem i przynależnymi terenami od brata Mikołaja. W 1479r. kupił Jabłonę, w 1490r. Rawłowice.

W 1497r. spierał się z bratem Mikołajem o skarb 40.000 florenów (ok. 140 kg złota) ukryty w murze zamku kurozweckiego przez stryja Mikołaja z Michałowa kasztelana krakowskiego. Skarb ten ostatecznie przypadł Piotrowi. W 1497r. ułożył się wraz z bratem Mikołajem i bratankiem Stanisławem z Anną Tarnowską wdową po bracie Janie

w sprawie posagu i wiana. Za podskarbiostwa Piotra miało miejsce nie praktykowane dotąd psucie monety półgroszowej (z herbem podskarbiego) wskazujące na niedbałą gospodarkę podskarbiego. Nadużycia wyszły na jaw na przełomie 1498 i 1499r. Piotr Kurozwęcki miał zbiec z kraju do Wiednia, gdzie wkrótce zmarł. Król przeprowadził konfiskatę majątku Piotra mimo zabiegów rodziny z Krzesławem kanclerzem Królestwa na czele. Po śmierci Jana Olbrachta rodzina zdołała skłonić króla Aleksandra do zwrotu w 1502r. skonfiskowanych dóbr, które przeszły na braci: Krzesława, Mikołaja i Stanisława. Najprawdopodobniej nie był żonaty. W 1487r. ufundował klasztor kanoników regularnych przy kościele parafialnym w Kurozwękach.

KUROZWĘCKI MIKOŁAJ zwany Lubelczyk, Wrzód (zm. 1507), wojewoda lubelski, najmłodszy syn Krzesława kasztelana lubelskiego i Ewy z Goszyc, brat Dobiesława, Piotra, Stanisława, Krzesława i Jana. Jego dobra zgrupowane były w Sandomierskim w okolicach Kurozwęk i Szydłowa oraz w Sieradzkim, podobnie jak bracia popierał politykę dynastii. W 1474r. starosta szydłowski, w 1475r. otrzymał dobra Bogucice i Wolę Bogucką. Ok. 1481r. poślubił Ewę z Rytwian, która wniosła mu 1/3 dóbr rytwiańskich i łubnickich, w 1482r. został kasztelanem rozpierskim, w 1485r. sieradzkim. Prowadził liczne procesy z Tęczyńskimi, Pileckimi, Zarembami i Szafrącami. W 1497r. otrzymał od króla dobra Podlesie i Sroczków. W 1501r. otrzymał od króla jako zabezpieczenie pożyczonych pieniędzy zamek w Kazimierzu oraz miasta Kazimierz i Wąwolnica. W tym roku został wojewodą lubelskim, w 1504r. starosta sieradzkim. W 1502r. odzyskał wraz z bratem Krzesławem i bratankiem Stanisławem skonfiskowany przez Jana Olbrachta majątek brata podskarbiego Piotra Kurozwęckiego. Po śmierci Piotra w 1499r. i Krzesława w 1503r. na Mikołaja przeszła większość posiadłości rodu wraz z miastem Kurozwęki. Głośny był jego zatarg z synem Adamem, który w 1502r. najechał zamek w Rytwianach i inne dobra zagarniając wielkie łupy w gotówce, sprzętach, broni i koniach. W 1504r. król ogłosił banicję Adama. W 1505r. Mikołaj rozszedł się z Ewą z Rytwian. W wyniku podziału ich posiadłości zatrzymał Rytwiany, Połaniec i 37 wsi w Małopolsce. Zmarł przed 28 II 1507r., pozostawił synów Adama i Hieronima, znanych także pod nazwiskiem Rytwiańskich oraz córkę Elżbietę wydaną za Jana Feliksa Oleśnickiego.

Kurozwęcki Stanisław zwany Krzepickim (zm. 1518) starosta wieluński i tenutariusz krzepicki syn jedyny Dobiesława wojewody lubelskiego i sandomierskiego i Elżbiety Tarnowskiej. W 1502r. wraz z krewnymi odzyskał spadek po stryju Piotrze podskarbie, skonfiskowany przez Jana Olbrachta, zwrócony Kurozwęckim przez króla Aleksandra. W 1504r. otrzymał prawo wybicia z własnego srebra 1.800 florenów w mennicy królewskiej na swoje potrzeby. W 1511r. zabezpieczył żonie Zofii córce Andrzeja Zborowskiego 2.000 florenów posagu i wiana na 14 wsiach w woj. sandomierskim. Należały do niego wsie: w powiecie wiślickim – Szaniec, Młyny, Mikułowice, Skorzów, Kozina, Borzykowa, Zbrodzice, Skarystawice, Słabkowice, Zakrzów, Skrzypniów, Michałów, Brylczyn, Zagajów, w powiecie sandomierskim – Baranów, Przewóz, Suchorzów, Skopanie, Gołego Wola, Wojków, pół Dymitrowa, w powiecie proszowskim Mydlniki i Rząska oraz Rawałowice i Goszyce. W testamencie wyznaczył opiekunów jedynej córki Barbary później żony Andrzeja Górki. Zmarł w 1518r. Wdowa wyszła za mąż za Hieronima Szafrąca starostę chęcińskiego.

HIERONIM KUROZWĘCKI (zm. w 1520r.) starosta szydłowski młodszy syn Mikołaja był dziedzicem dóbr kurozwęckich. Żonaty był z Barbarą córką Erazma Krupki, wdową po Piotrze Szydłowieckim. Opiekę nad córkami Hieronima Anną i Barbarą objął Jan Pilecki starosta lubelski, a potem przejął Piotr Kmita marszałek nadworny prawnuk Małgorzaty Kurozwęckiej córki Mikołaja Białychy i Bernard Przeborowski. W 1521r. przeprowadzony został podział zamku i dóbr Kurozwęki między Barbarą wdową po Hieronimie Kurozwęckim a córkami. Z nich Anna wyszła za mąż za Jana Lanckorońskiego, któremu wniosła Kurozwęki.

Opracował: Waldemar R.Brociek

Spycyniew
wojewoda łęczycki 1248-1254

Autor Tablicy
Waldemar Ryszard Brociek

Zawisza z Dąbrowy Zielonej
(+ 1316-1317)
łowczy sieradzki 1264-1268; kasztelan rozpierski lub spycymierski 1271, sieradzki 1273-1276,
wojewoda sieradzki 1285, kasztelan kaliski 1288, wojewoda sieradzki 1291-1299, 1311

Czestek

Zawisza z Młynów
(+ po 15 XII 1341)
podkomorzy sandomierski 1331, chorąży sandomierski
1335-1341

Dobiesław z Kurozwęk i Chodowa
(+ przed 28 VIII 1397)
podstoli krakowski 1345-1351, podkomorzy sandomierski 1351-1355,
kasztelan wiślicki 1355-1366, wojewoda krakowski 1368-1380,
kasztelan krakowski 1380-1397
ż. NN c. Pawła Bogorii kasztelana bieckiego

Janusz z Młynów i Szańca
(+ przed 28 X 1392)
stołnik krakowski 1384-1391
ż. NN; 2ż. Jadwiga wdowa po Abramie z
Koźmierza

Mikołaj z Młynów
(+ 1383-1385)
kanonik: wiślicki 1345-1352, krakowski 1347-1383,
poznański 1348-1353; prepozyt: wiślicki 1350-1359,
skalbmierski 1359-1383

Zawisza z Kurozwęk
(+ I 1382)
kan. sandomierski 1352-1353,
krakowski 1353-1380, archidiacon
krakowski 1366-1380; podkanclerzy
koronny 1371-1373, kanclerz koronny
1374-1379, bp krakowski 1380-1382,
Wicarius Regni Poloniae 1381-1382

Czestek
(+ po 2 III 1352)
kanonik św.
Floriana na
Kleparzu 1352

Krzysztof z Chodowa i Kurozwęk
(+ po 6 VI 1392)
kasztelan sądecki 1375-1378, sędzia
generalny ziemi sądeckiej 1378-
1384, kasztelan sandomierski 1386-
1392, starosta łucki 1387 starosta
generalny Wielkopolski 1387-1389
ż. Małgorzata (+ po 1399)

Mikołaj
archidiacon
łubelski
wzm. 1383

Małgorzata
m. Zbigniew z
Oleśnicy

Dorota
(+ po 31 III
1397)
m. Mikołaj
Strzała

Małgorzata
(+ po 1401)
m. Mściśław
Pieniążek alias
Obulec z Gór

Helena (Halszka)
(+ przed 1409)
m. Mikołaj
Pieniążek z
Iwanowic

Jan z Chodowa
(+ po 1433)
podstarości krakowski 1428,
burgrabia krakowski
ż. Świętochna c.
Świętosława z Góry

**Dobiesław z Kurozwęk Grzybowa
Michałowa**
(+ po 1433)
podstarości krakowski 1426, 1432,
burgrabia krakowski 1433
ż. Dzięchna; 2 ż. Wichna

Mikołaj „Białucha” z Michałowa i Kurozwęk
(+ 1438)
kasztelan wojnicki 1399, wojewoda sandomierski 1410, kasztelan łukowski
1430, starosta sieradzki 1406-1418, starosta łukowski 1418-1431, 1432-1438,
starosta sądecki 1383,
ż. Katarzyna Mężykówna; 2ż. Katarzyna z Melsztyna

Henryk
(+ po 1398)

Mikołaj z Góry
(+ po 1435)

Ofta
m. Jan z Birkowa
Chrzelowski

Małgorzata
m. Mikołaj Kmita z Wiśnicza
kasztelan przemyski

